

Método Pedagógico Xeral

I. INTRODUCCIÓN

Segundo a Carta Constitucional do Movemento Educativo Internacional Altair, os seus PRINCIPIOS EDUCATIVOS son “unha educación integral, gratuíta, participativa, activa, práctica, respectuosa, tolerante, innovadora, solidaria e fraternal”.

E a súa **BASE EDUCATIVA** é a pedagogía do Proxecto e unha metodoloxía baseada na Acción.

“Terá especial dedicación a traballar pola igualdade entre homes e mulleres, o respecto ás persoas, o medio ambiente e o contacto coa natureza, o xogo como instrumento fundamental da súa actividade, e o campamento como cadro privilexiado. O traballo educativo será, por norma xeral, semanal e estábel, salvo modificacións por períodos de vacacións e circunstancias específicas de cada comunidade. A pedagogía do proxecto require e presupón un forte compromiso dos/as educadores/as con determinados valores que se expresan en forma de proxecto educativo. Altair entende o proxecto educativo como a proposta de valores destinada a cada grupo de idade (IG). Este proxecto, con auténtica vontade de ser unha proposta, ten que ser reformulado e completado polos propias crianzas e mozos/as. No proxecto educativo debe figurar a experiencia que se propón para que as crianzas e as persoas mozas vivan o seu nivel de autonomía e cales son as actitudes e valores que se quere contribuír a desenvolver neles. Na súa proposta educativa, Altair asume o espírito do artigo 29, d) da Convención sobre os Dereitos da Crianza. Altair pretende ser un cadro educativo para que as persoas asuman responsabilidades nunha sociedade libre, nun espírito de comprensión, paz, tolerancia, igualdade entre as persoas e amizade entre todos os pobos. Altair defende o goce e a mellora da calidade de vida e do elemento lúdico como bases fundamentais da acción pedagóxica. Neste sentido, Altair promoverá o dereito a utilizar e gozar do tempo de lecer en condicións de igualdade, sen depender de recursos económicos nin doutros factores de desigualdade social. Neste sentido, séntese identificada co “Dereito e uso do lecer”, recollido no artigo 31 da Convención dos Dereitos da Criança. Altair cre no amor

e a comprensión como factores fundamentais para o desenvolvemento integral de todas as persoas nun ambiente de afecto e seguridade moral e material (no sentido do artigo 6 dos Dereitos Universais da Infancia).

O respecto tamén inclúe de forma explícita unha actitude activa fronte a calquera tipo de discriminación ou agresión. E, igualmente, pola integración social. Altair, como movemento, traballará pola diversidade e a inclusión, que practicará nas súos agrupamentos na medida do pos en cada caso, debendo cada agrupamento facer unha autoanálise das súas posibilidades e límites neste ámbito de actuación. E terá como un dos seus valores fundamentais o respecto ás diferenzas de xénero e a loita contra a violencia de xénero.

A Metodoloxía de Altair baséase nas seguintes bases:

UNHA PEDAGOXÍA DO COMPROMISO.

Partindo dunha actitude aberta, de diálogo, procurando a solidariedade e o desapego, antepondo o interese de grupo aos individuais para educar persoas construtivas e comprometidas coa sociedade.

UNHA PROPOSTA DE VALORES axeitada a cada etapa concreta formulada como reto e que ten que responder a consultas, inquedanzas e centros de interese.

A PARTICIPACIÓN COMO PROCESO EDUCATIVO.

II. UNHA PEDAGOXÍA DA TRANSICIÓN

A base educativa de Altair é a pedagogía do Proxecto e unha metodoloxía baseada na Acción. Isto significa mudanza e axencia como obxectivos: mellorar facendo cousas para alcanzar obxectivos.

A transición configúrase como un xeito de facer que se proxecta en obxectivos e medios. Tránsito é camiñar, non ir a unha velocidade excesiva que poida romper lazos e vínculos,

e a ruta seja imposíbel de seguir. Tránsito é avanzar, a unha velocidade factíbel, para non retroceder.

Hai partes do mundo que precisan mudanzas urxentes e drásticas. Como norma xeral, entendemos que a fórmula de transición, como forma de actuar amábel e firme, que parte de realidades concretas e posibilidades reais de mellora dos aspectos considerados susceptíbeis de mellora, é o procedemento máis eficaz.

A transición ten diferentes niveis: queremos que un mundo opulento vaia decrecendo aos poucos e compartindo mellor; para que as persoas poidan vivir mellor, sen esgotar recursos nin prexudicar as persoas e o medio ambiente. Queremos que outros mundos que o necesiten medren cos mesmos criterios. Que a nosa cidade ou o noso lugar vivan do mesmo xeito, convencendo e convencéndonos de que isto é mellor para tod@s. Queremos reutilizar e reciclar o que podemos para gozar do uso non daniño dos recursos.

E ten diferentes obxectos: valores, relación co medio, construción comunitaria...

Pedagoxicamente, a transición é un mecanismo verdadeiramente útil e eficaz: axudar a detectar eventuais parcelas de mellora en nós, nos individuos, no grupo, marcar obxectivos e avanzar para alcanzalos: camiñar nesa dirección a un ritmo alcanzábel e executábel.

Un grupo Altair é en si unha comunidade en transición; e, por selo, afecta a todas as súas comunidades relacionais para elas seren tamén comunidades en transición.

III. SEN TI NUNCA SERÉMOS NÓS

Altair enténdese como unha proposta de alta fraternidade; solidária, e máis que iso. Altair sente no “nós” o espazo formado pola presenza e o camiño conxunto; tan forte que a máis mínima apelación tira calquera dúbida.

Estar e saber estar ao carón de quen o precisa, axudar, acompañar, recibir @ outr@; e, tamén, procurar que o outro non teña nada que agradecer, nada que explicar, nada que devolver, só formulando a solicitude que descoñecíamos ou non sabíamos ver.

@ outr@ sempre ten a certeza de que nós estamos, connosco e co que podemos.

A ausencia de alguén desfigura o grupo e a presenza de alguén novo fortaléceo. A despedida, a dureza de marchar está suavizada pola certeza da porta sempre aberta.

“Ti” e “nós”, recolle o individual e o colectivo; identifica, protexe e respecta a singularidade de cada persoa, e expresa o valor do colectivo como espazo de encontro, conforto e multiplicación de posibilidades, integrado por todas as individualidades e a súa interacción. “Nós” somos as que estamos e as que foron; e quen está por vir; e quen volve; nós somos o noso grupo concreto e é a infinidade de tod@s @s que potencialmente poden ser; e de tod@s que non coñecemos e poden compartir connosco se a causa é xusta.

Sen o “ti” perdemos a esencia e a razón de ser do que somos; existimos como colectivo porque sabemos que “ti”, que cada un/unha de nós estamos comprometid@s con este colectivo, que nos sentimos e formamos parte del. “Nós” é o espazo no que unha ausencia é unha carencia que nos reconfigura.

“Sen ti nunca seremos nós” significa que sempre estarás alí, pase o que pasar, que sempre serei esperad@ e que, ocorra o que ocorrer , sempre me esperarán. Poder volver ao “nós” e ser acollid@ de novo sen ter que explicar nada na pasaxe dos días ou dos anos; comezar de novo sen máis aclaración que querer formar parte do "Nós".

"Sen ti nunca seremos nós" non é unha consigna nin un lema; é unha frase de saúdo, de despedida, de agradecemento, que fai permanentemente presentes @s ausentes e que ofrece unha esperanza, completa e perenne.

IV. TRÁNSITO, COMPROMISO E ESFORZO

Entre os valores e obxectivos de Altair, estes tres constitúen unha das súas bases máis importantes: coa conciencia de que un mundo mellor e máis xusto tamén pasa por nós, polas nosas actitudes e formas de estar no mundo.

Unha das mellores fórmulas para conseguir os obxectivos propostos é a transición, amábel sempre que sexa posíbel; ás veces, as mudanzas bruscas son imprescindíbeis, cando están en xogo as mínimas condicións humanas de vida e de sociabilidade, por exemplo.

En xeral, entendemos que é máis eficaz, para moitas cousas, o tránsito amábel do noso provedor de froitas cara a produtos cada vez máis locais, máis naturais e biolóxicos, máis sustentábeis e de tempada. Ir reciclando progresivamente o que podemos, utilizando menos plástico ou produtos petrolíferos sempre que poidamos; convencer a xente de que podemos vivir mellor con algo menos, de que podemos distribuír mellor os bens. Tamén que podemos coidar mellor a contorna ou crear máis espazos de convivencia, etc. Cando nun xogo, un altair non mantén respecto pol@s mais e polas regras mesmas da actividade, cando outra non consegue cociñar ben unhas verduras, Altair debe ofrecer un cadro de posibilidades para mellorar, para transitar cara a esta mellora.

Esta é unha das bases da pedagogía do proxecto tal e como a aplicamos.

E iso tamén leva esforzo; o tránsito require moitas veces un investimento de enerxía ou de actitude adicionais, que non sempre é fácil que o individuo ou o grupo proporcionen a priori con satisfacción; aparece aí a pedagogía do esforzo, como valor moi ligado ao tránsito, á transición, máis ou menos suave, máis ou menos forte, aparecendo como necesario, como oportuno para o individuo e/ou o conxunto. Todo en función dos puntos de partida, das situacións e do posíbel para o individuo, o grupo, a comunidade. O esforzo axuda a valorar a mudanza e o conseguido como un obxectivo que nos esixía actitude e enerxía e cuxa recompensa é unha gran ou pequena mellora. E axuda a valorar @s outr@s e os seus esforzos.

A pedagogía do esforzo é un valor incalculábel no sistema educativo de Altair e na súa concepción da sociedade e da cidadanía.

O compromiso é o que une tránsito e esforzo, o que os sustenta. Facer cousas polo sentimento de pertenza e responsabilidade en relación co outro, co grupo, coa sociedade. Compromiso significa que somos e seremos, que se pode contar connosco e que nós podemos contar con @s máis. Transitamos con esforzo cara ao mellor porque estamos e nos sentimos comprometidos coa mellora e coa comunidade. Contribuímos porque asumimos o compromiso de forma estábel; non podemos sempre nin ter as mellores condicións para facelo; mais cando podemos, intentamos facelo.

O compromiso é a garantía do noso progreso e da nosa contribución, pedra angular do edificio de Altair.

1. Proxectos

A planificación e eleccións de proxectos en Altair realízanse en asembleas de grupos de idade. Os proxectos de Altair inclúen as seguintes fases:

-Choiva de ideas: cadaaltair propón as súas ideas.

-Elección da idea: escoller unha ou adaptar, unificar varias propostas

-Planificación escrita: esta é a fase de planificación pura. Aquí a planificación debe ser exhaustiva e conter, cando menos: o que se vai facer, os obxectivos e as formas en que se vai facer. Isto implica unha organización eficaz do equipo que reparte responsabilidades, así como a creación dun calendario físico e visíbel para toda o grupo de idade, útil para o seguimento e avaliación constante.

-Execución: fase na que se desenvolve a idea prevista.

-Avaliación final: Fase na que se avalían os procesos e resultados atingidos.

-Celebración: festa de fin de proxecto.

2. São trazos fundamentais da metodoloxía pedagóxica de Altair:

- a) O funcionamento en volta do grupo. O grupo e as relacións que se establecen no seu interior son a base sobre a que se estrutura o gran grupo en pequenos grupos. Grupos estábeis e ben cohesionados baseados nun forte sentimento de pertenza, con asunción de compromisos e moita implicación.
- b) Un proxecto compartido polo grupo, en proceso de autodefinición. Estes proxectos poden ser de busca ou descubrimento, de acción ou intervención na realidade, de aventura ou lúdico-festivo, ou mestura dos anteriores. A ambición, as metas, a duración dos proxectos poden ser diferentes segundo as idades dos/as actores/as.
- c) Participación plena en todo o proceso. Tanto a nivel entre iguais de cada grupo de idade, como a nivel grupal e colectivo, debe haber unha participación plena no proceso de planificación, toma de decisións, organización e regulación (xestión) do proxecto, así como na avaliación e análise da experiencia.
- d) A xeración de experiencias vitais que ao final acrecentan un valor educativo. Así, o seu efecto en termos vitais é duradeiro. A memoria, deste xeito, adquire unha proxección formativa e cohesionadora.
- e) Contacto coa realidade e o contorno. O proxecto, cando se proxecta cara ao exterior, debe permitir extraer unha experiencia moi directa da realidade e poder mostrar as posibilidades e os límites da intervención mediante unha acción eficaz.
- f) A experiencia intensa. Hai que buscar o acontecemento e a provocación de fortes experiencias persoais e relacionais. Cultivar dimensións da personalidade, a vontade de superación, a coherencia, o compromiso, a capacidade de tomar decisións de forma compartida, de porse de acordo, de convivir... É a través do proxecto educativo que se desenvolven os proxectos de actividade en grupos.

En función da experiencia acumulada, a metodoloxía Altair tamén desenvolve un cadro simbólico e unha simboloxía actuantes para garantir e reforzar mellor os seus obxectivos educativos.

A actividade semanal periódica e os distintos campamentos e andainas ao longo do ano reflicten o compromiso como valor fundamental, garanten a aplicación pedagóxica do método e constitúen o espazo privilexiado para o desenvolvemento integral da proposta educativa de Altair.

3. “Proxecto Grupos de idade Altair

Altair, resultado dun pacto libre entre crianzas e educadoras, ten como principios pedagóxicos o compromiso coa educación integral de crianzas e moz@s, dando resposta ás diferentes etapas do desenvolvemento evolutivo. Altair pretende desenvolver ao máximo o que de bo houber en cada persoa, partindo das persoas como autoras e protagonistas da súa propia educación. Sobre estas bases, tendo en conta os trazos psicosociais das persoas obxecto do proxecto educativo, artículanse os seguintes grupos de idade (con agrupamento flexíbel segundo a persoa ou os distintos contextos sociais e culturais) e o seguinte elemento central de acción pedagóxica:

a) Pícaras/os. Nome homenaxe á primeiro agrupamento MEI Altair: Chao de Castro, de Burela, na Mariña Galega, onde se chama “pícaras” ás cruanzas: de 8 e 9 anos.

“XOGO. Nesta idade ponse unha das bases fundamentais da nosa proposta educativa e social: o carácter lúdico, optimista, de lecer que pode e debe significar a actividade humana. O xogo marcará toda a actividade dos Pícar@s, e aprenderán habilidades, competencias, adquisición de coñecementos, hábitos, desenvolvemento de valores, etc., tendo sempre presente o xogo e o mundo lúdico en xeral como eixo vertebrador”.

b) Insurras: de 10 a 11 anos. Nome en honra ao segundo da historia de MEI e da primeiro agrupamento de MEI Altair en Cabo Verde, onde é unha palabra que se usa para describir persoas inquedas.

“DESCUBRIMENTO A base aquí é o descubrimento e o coñecemento das cousas como fundamental: aprender a idea de proxecto, incipiente e moi moderada en Pícar@s, debería comezar a desenvolverse aquí, a curto prazo. O grupo decide e deseña a súa aprendizaxe, dun xeito lúdico e tamén adquirindo a responsabilidade de coñecer

técnicas, procesos, costumes; e descobre o mundo que o rodea, cos seus problemas, bens e oportunidades”.

c) Aventureiras/os: 12 e 13 anos. Nome en homenaxe ao escutismo, unha das inspiracións de MEI Altair, na que, nalgunhas tradicións, o proxecto lúdico deste Grupo chámase "Aventura".

AVENTURA “Neste grupo xa entra dun xeito máis explícito a idea e o esquema do proxecto. @s aventureiros xa deseñan conscientemente un proxecto, marcan obxectivos e comparten responsabilidades; todo cun carácter evidentemente lúdico que ten como finalidade unha aventura, entrar nun mundo que non coñecían xogando neste mundo; e o goce conseguido mediante un proceso colectivo de aprendizaxe e cooperación; con capacidade de planificación a medio prazo”.

d) Pioneiras/os: 14 e 15 anos. Nome que significa persoas que van adiante, abren o camiño, preparan o futuro. Refírese a tradicións de diferentes movementos e culturas nas que se denominan así faixas de idade similares.

“PROXECTO Nunca abandonando o carácter lúdico, o grupo aquí decide con responsabilidade que materia quere coñecer porque lle parece ser de interese para a súa formación como persoas. Este é o momento no que o grupo se capitaliza conscientemente de coñecemento social, cultural, político, económico... Deseña aprendizaxes para desenvolverse a medio/medio-longo prazo”

e) Argonautas. O nome está relacionado coa viaxe dos Argonautas en busca do Toisón de Ouro no barco Argo (este ía ser o primeiro nome do MEI Altair, mais foi descartado porque xa estaba rexistrado en Galiza), e significa o significado da viaxe e compromiso compartidos.

Mozos de 16 e 17 anos (cunha segunda fase opcional, Argos¹, até aos 20)

¹ Na Asembleia ordinaria da Altair Galiza de 10 de setembro de 2022, aprobouse prolongar a etapa Argonauta, con unha segunda subfase, entre os 18 e os 20 anos, afirmándose: “a sua índole é basicamente Argonauta (compromiso e servizo externo ao propio GI; índole auto-gerida). E indicando-se, entre outras consideracións, as seguintes: “é o seu propio carácter argonauta a que define este prolongamento, como opcional subfase para quem queira continuar

“SERVIZO Este é a etapa decisiva do sentido de Altair como proxecto comunitario. Nesta fase, o grupo deseña proxectos non para si, senón para o exterior, con carácter de servizo á comunidade. O Grupo xa pode planificar a longo prazo (ano/s), detectando necesidades ou problemas que queira e responsabilizándose de corrixir; nas súas esferas

vinculado ao movemento Altair; doutro punto de vista, podemos falar dumha fase esencial (16-18 anos) e dumha vinculada (18-20 anos). Dada a índole de definición do propio camiño, da propia travessia, propõe-se que as membros desta subfase sejam denominados **Argos**, en harmonia com o GI a que pertencem e com a singularidade de aludir ao construtor da embarcação, alegoria de quem está construindo o seu próprio percurso”

“Em termos orgânicos, portanto, fazem parte da fase Argonauta e funcionam com umha autonomia completa, exceto para os âmbitos de encontro argonauta que o seu método prescrever. Para todos os efeitos, são membros orgânicos do Agrupamento e da entidade nacional/ou de zona a que ese pertença. O Agrupamento nomeará a/s sua/s educadora/s que, ainda que recomendável, não terá por que ser a mesma que a da primeira sub-fase; se não o for, deve haver a devida coordenação entre as diversas educadoras. Essa educadora é acompanhante, ouvinte, dialoga e fomenta a capacidade reflexiva e assertiva das Argos, tendo presente que trata com pessoas adultas que devem auto-gerir a sua vida altair e, em geral, a sua vida. Contempla-se a possibilidade da figura dumha assessora, que trabalhe em coordenação com a educadora Argonauta nos âmbitos que esta lhe solicitar. Esta assessora pode ou não, de comum acordo, fazer parte da EE.

Em termos auto-organizativos, não se prescrevem responsabilidades individuais e deixam-se a seu critério. Pode ser oportuno nomear umha pessoa coordenadora para os efeitos de organização e periodicidade e de interlocução com a EE, a educadora e o Agrupamento.

A vida das Argos é autónoma em relação às argonautas da primeira subfase exceto nos âmbitos que este documento e o método prescrevam como comuns (ações coletivas, espaços de encontro, reflexão, partilha de experiências, etc., e aqueles que forem de atividade do Agrupamento no seu conjunto). É importante que as Argos se reúnam às vezes com as Argonautas da fase essencial. O seu espaço físico é o das Argonautas; a periodicidade dos seus encontros é decidida por elas e a sua educadora”.

E incumbe-se à Comissão Pedagógica da Altair Galiza “elaborar os aspetos metodológicos que forem pertinentes para completar o Método Argonauta, que deverá incluir umha proposta situacionista (situações que se considera obrigadas ou úteis que as Argos vivam ou experimentem). Por outro lado, se a educação Altair é integral, nesta sub-fase também o será, incluindo as escolhas profissionais e académicas, por exemplo, que devem ser definidas sobre a base do gosto, do serviço e do compromisso”.

de acción poden incluso arraigar os desenvolvementos futuros e a integración social dos seus membros”.

As persoas educadoras da Altair denomínanse Alentadoras²

V. Simbología e cadro simbólico

Para o desenvolvemento do seu proxecto educativo, Altair dótase dunha simbología e dun cadro simbólico que alcanzan valor metodolóxico.

O elemento central sobre o que xira a nosa construción simbólica é **Altair**, unha estrela que forma parte da constelación do Aquila:

- A orixe da palabra Altair é árabe e fai referencia á idea da “aguia que voa”, a aguia que se levanta, viaxa, vai alén. *Aguia* é tamén o nome da constelación, palabra neste caso de orixe latina, que nos fai pensar na idea de fraternidade e respecto a todas as linguas e culturas do mundo, e na universalidade da nosa proposta, como é unha estrela visíbel desde os dous hemisferios.
- No mesmo sentido, podemos identificar o patrimonio celeste como universal, presente en todas as culturas, accesíbel a todas as persoas e todos os pobos.
- A estrela, a constelación, o patrimonio celeste son elementos que guían e iluminan.

Así, a estrutura simbólica construída a partir destas ideas e da imaxinería celeste promoverase en todas os agrupamentos de Altair en xeral e aplicarase a todos os Grupos de idade.

O ceo tamén debe ser un elemento para conectar a sabedoría das diferentes agrupamentos de Altair espalladas polo mundo, dotando o movemento de historias, lendas e contos compartidos articulados arredor deste simbolismo e que poden converterse en constituínte desta identidade colectiva de Altair e da identidade particular de diversos agrupamentos e realidades culturais diferentes. O ceo e a

representación da estrela, as súas historias constitúen así un lugar permanente de encontro, sabedoría e reunión fraterna. Terá un carácter transversal, mediante actividades lúdicas (seráns, xogos).

Os agrupamentos tenderán a ter presente a aprendizaxe da Astronomía entre os seus membros, potenciando tanto os seus aspectos estéticos e simbólicos como o uso práctico para a orientación das comunidades, no pasado e no presente. Neste sentido, recoméndase a realización, polo menos unha vez ao ano, dunha **Noite das Estrelas**, consistente na observación e coñecemento do patrimonio celeste, cos medios, recursos e procedementos que cado agrupamento decida e no cadro de a Metodoloxía de cada Grupo .

Dentro do agrupamento haberá elementos materiais comúns con trazos distintivos que representen a cohesión dos IG e a pertenza ao grupo ou á Agrupamento. Ademais, polo nome que recibe o Movemento, as estrelas deben estar sempre presentes, sexa cal sexa o agrupamento.

V.1. O saúdo oficial: saudar é un acto de cortesía, benvida, convivencia, acollida. O saúdo oficial de Altair consiste nun movemento de abertura da man, un puño que se abre en man aberta, como símbolo de fraternidade. Cada un dos dedos é unha representación de cada un dos grupos de idade que conforman o Agrupamento e a estrutura de Altair.

Representando cada IG e os seus valores e obxectivos prioritarios, cada dedo responderá aos seguinte GI:

- Mindiño: Pícaras
- Polgar: Argonautas
- Anel: Insurras
- Medio: Aventureiras
- Indicador: Pioneiras

Dúas mans en saúdo que se atopan e se entrelazan constitúen un **símbolo de amizade** e encontro que engloba todos os valores de Altair.

II.2. En certas **cerimonias solemnes**, o agrupamento ou reunión de Gis, calquera que sexa a súa orixe e asociación, situarase na disposición espacial que corresponde acada unha das estrelas que representan cada GI e Equipo Educativo (EE) na constelación da Aguiá.

As cerimonias poderán ir acompañadas de música, obxectos, representacións escénicas, lecturas e calquera outro recurso que se considerara.

Este arranxo que representa a constelación da Aguiá ou un círculo de mans unidas en saúdo é a **expresión de Altair como comunidade**.

As formas en que @s se distribúen en reunións, asembleas, actos oficiais son básicas e, polo tanto, é a postura que deben adoptar tradicionalmente, mais tamén nos momentos da vida cotiá.

O círculo é a outra disposición básica e cotiá. Por iso, cada vez que se reúnan para comer ou para comezar unha actividade, farase en círculo. O centro do espazo ou, no caso da representación da constelación, o espazo da estrela pode utilizarse para transmitir mensaxes ao grupo no seu conxunto.

Adoptar estas posicións é útil xa que podemos ver todas as caras, escoitar e ser escoitados.

V.3. As fogueiras de campamento

Sempre que sexa posíbel, acenderanse fogueiras en distintos ritos, seráns e festas, e fundamentalmente en tempo frío para quentar e durante a noite para acender. Cando por algún motivo non sexa posíbel facer lume, empregaranse lámpadas de gas ou obxectos similares. Ao seu redor, os altaíres colócanse en círculo ou na disposición da constelación para realizar dende os actos máis oficiais da vida do grupo até os máis cotiáns: comer, falar, etc. O lume que nos quenta e ilumina, que nos une e agasalla e arredor do que facemos a nosa vida, é outra manifestación simbólica da boa estrela Altair no campamento.

V.4. A simboloxía externa

V.4.1. As cores

Cada grupo de idade terá unha cor designada. Estas cores son oficiais para uso internacional. No ámbito nacional ou zonal, as súas asembleas poderán aprobar, por motivos excepcionais e xustificados, outras cores substitutivas das proposicións, que deberán ser ratificadas polo órgano do MEI correspondente. Ademais, cada agrupamento e cada entidade nacional elixirá tamén unha cor identificativa.

- Pícaras: branca
- Insurras: azul
- Aventureiras: verde
- Pioneiras: vermella
- Argonautas: violeta

Ademais, as alentadoras tamén terán cores asignadas a nivel internacional: ben a suma de todas as cores ou o seu IG.

V.4.2. A gorra (pano, chapeu, sombreiro...)

Cada entidade nacional deberá escoller un elemento para cubrir a cabeza, xa sexa un pano, unha gorra, un sombreiro... Este elemento levará a estrela e o nome de Altair no logotipo homologado, podendo tamén levar o nome da entidade nacional (inclúese o exemplo de Altair Galiza) e do agrupamento e o seu símbolo. **As cores corresponderán ás cores oficiais estipuladas para cada grupo de idade.** É recomendábel utilizar vestimentas tradicionais (en correspondencia coas culturas de cada entidade nacional) ou inspirados neles. O seu uso será obrigatorio en todos os rituais de admisión, paso, asembleas, consellos e actos oficiais da asociación, e tamén nas camiñadas.

Ademais do seu valor simbólico, este é unha vestimenta moi funcional: serve para cubrir a cabeza cando chove, cando fai sol, cando fai frío...

V.4.3. as pulseiras

Utilízanse en todo momento durante as actividades de Altair. As pulseiras deben incluír unha combinación de dúas cores: o amarelo, que representa a estrela Altair e polo tanto o MEI, e a do grupo de idade en cuestión.

Ademais, cada pulseira levará a seguinte inscrición: **“Boa estrela”** (no idioma de cada agrupamento). En función do grupo de idade, tamén se incluírá a seguinte inscrición e/ou letra, respectivamente:

- Pícaras: “Beta Aquilae”. Estrela da constelación de Aquila vinculada ás Pícaras porque é a máis próxima a Altair. Simbolicamente, isto lévanos ás pícaras como o colectivo máis querido e coidado polo conxunto do agrupamento. As pícaras son o corazón de Altair, as máis veneradas.

- Insurras: “Theta Aquilae”. Estrela da constelación Aquila situada no corpo da constelación, formando tamén simbolicamente o corpo e a estrutura de Altair.
- Aventureiras: “Eta Aquilae”. Estrela da constelación Aquila situada no corpo da constelación, formando tamén simbolicamente o corpo e a estrutura de Altair.
- Pioneiras: “Delta Aquilae”. Estrela da constelación da Aquila situado no corpo da constelación, formando tamén simbolicamente o corpo e a estrutura de Altair.
- Argonautas: “Gamma Aquilae”. Estrela da constelación do Aquila vinculada ás Argonautas porque está ligada á constelación, mais xa non integra o corpo da Aguia, disposta a arroxar a súa luz en novas direccións. O camiño por percorrer fóra de Altair.
- Equipo Educativo: “Zeta Aquilae”. Estrela da constelación do Aquila situada no inicio do rabo da aguia vinculada ao equipo educativo que anima e axuda no voo e segue directamente todo o proceso.

Non sendo obrigatorio, se o grupo o considera, tamén pode haber pulseiras para as familias. Estes incluírán a seguinte inscrición ou letra:

- Familias: “Lamda Aquilae”. Estrela da constelación de Aquila ao final da cola da aguia, que anima e apoia todo o voo.

V.4.4. Pins/Insignias e aneis

Ademais de todo o exposto, os seguintes elementos están reservados para os membros dos equipos educativos de Altair e para os membros de cada Consello Nacional e do Consello Internacional.

Equipos educativos: Pin/insignia coa imaxe do logotipo do agrupamento e a representación da letra “Zeta Aquilae”

Membros do Consello Nacional: Pin/distintivo coa imaxe do logotipo da entidade nacional e a inscrición CN.

Membros do Consello Internacional: Pin/insignia co logotipo de MIE Altair e inscrición CI.

II.4.5. Cartón Altair

Todas as altaíres deberán contar cunha cartón da súa entidade nacional. Para estes efectos son altaíres todos os membros das entidades nacionais, en particular os educadores e fillos dos agrupamentos. A condición de altair non se perde de forma simbólica en ningún momento da vida. O cartón de Altair inclúe, ademais dos datos básicos de identificación como nome e apelidos, o nome da entidade nacional, o nome do grupo, unha fotografía ou debuxo da persoa e a data de admisión como altair. Tamén consta unha numeración identificativa para cada altair en función da orde de admisión como altair na entidade nacional e dos códigos alfanuméricos da súa entidade e agrupamento nacional ou autonómica que nos proporciona datos sobre o altair:

Exemplo: 032SP-AG (Altair nº 32 da entidade nacional Altair Galiza participante no agrupamento Seteportas-Altair)

Poderá haber un cartón Altair internacional.

V.4.6. as bandeiras

No interior do MEI Altair recóllense as seguintes bandeiras: bandeira de Altair, bandeira da entidade nacional e bandeira do agrupamento. Nos campamentos de verán/vacacións longas, o agrupamento lucirá a bandeira da entidade nacional e a do agrupamento. As bandeiras deberán colocarse en lugares estratéxicos onde se desenvolvan os ritos, asembleas e actos oficiais do agrupamento no campamento. Tamén se recomenda o seu uso nas andainas nas que participa o conxunto do grupo.

A bandeira do MEI é amarela cun logotipo de estrela azul na esquina superior dereita, ocupando 1/12 da superficie rectangular total (2x1), coa lenda, debaixo de "Boa Estrela!"

A da entidade nacional utilizará a mesma bandeira que o MEI, colocando o seu nome completo no centro dentro da cor que identifica a entidade. Esta cor terá unha proporción de 1/6 da superficie da bandeira e o nome non superará a metade da superficie da superficie que ocupa a cor.

Ao pé da bandeira, centrado, poderá figurar o nome do agrupamento e algún símbolo identificativo, nunha proporción non superior á que ocupa o nome da entidade nacional.

V.5. Ferramentas materiais e inmateriais do proxecto Altair. O cadro simbólico

V.5.1. A memoria. A encarnación da memoria. O Consello da Memoria

A memoria enténdese como un elemento simbólico porque a memoria é a tradición e a lei, elevándoa ao máximo símbolo da dinámica do agrupamento. A memoria é o que nos trouxo até aquí e tamén as normas de que nos dotamos, a súa lembranza e solicitude de aplicación. A memoria son a gentes e as gentes, as que formaron cado agrupamento e as vivencias habidas; constitúe un elemento clave para adquirir a cohesión grupal e o sentido de pertenza a todas as escalas, dende o pequeno grupo até os organismos internacionais. Neste sentido, en cada estrutura de Altair, a Memoria encarnarase nunha persoa de Altair. Este escollerase entre as máis antigas polo seu PG, GI ou EE. Garda a documentación (en calquera soporte) da entidade a que pertenza, transmítea cando é necesario e fai presente a Memoria cando o achar oportuno e nos órganos a que pertence. A Memoria debe ter un sentido de permanencia e, por sentido pedagóxico ou operativo, pode rotar ou mudar de altair, cuxa función será garantir que esta memoria non se perda articulando accións para a súa conservación, custodia e divulgación. Neste sentido, as diferentes lembranzas do agrupamento poden organizarse no Consello da Memoria formado por unha representante de todas as Memorias das franxas de idade. Como soportes para a memoria son útiles: actas de reunións e regulamentos de grupo (estilo pergamiño), documentos en que se tomen acordos en diferentes consellos e órganos, xornais de acampamento, revistas grupais, tv ou radio Altair, álbums de fotos, estórias e historias, contos, anécdotas... Por iso, a memoria bebe das fontes producidas por outras responsabilidades definidas no grupo de idade de que falaremos máis adiante e coas que non se debe confundir, nomeadamente coa figura do cronista, secretaria, fotógrafa e documentalista. Isto significa que a Memoria organiza, recolle e conserva, non produce senón que compila e arquiva e esixe a produción desta documentación. A

Memoria, nos órganos superiores á agrupamento e nos equipos educativos, será elixida polos órganos correspondentes de entre as máis antigas.

Ademais disto tamén son fontes para a Memoria:

V.5.2. O Concello de Aedos. Himnos e cancioneiros

Os agrupamentos deben ter o seu propio cancionero. A canción e a música considéranse vehículos individuais e colectivos da cultura comunitaria, do agrupamento e da cultura local e doutras culturas, formas básicas de expresión e diálogo na interrelación das persoas e dos pobos.

Nalgúns casos, haberá cancións elevadas a consideración de himno (xa sexa Altair, a entidade nacional, o grupo, o grupo de idade, etc.). Neste sentido, desenvolverase música para actos oficiais nos agrupamentos como ritos e, concretamente, o rito de paso. Son necesarias cancións para comezar o día e para rematalo, así como cancións para as caminhadas. Para estes efectos, constituirase o **Consello de Aedos** (coa denominación que a entidade Zonal/Nacional desexar para esta figura) do agrupamento, formado por representantes de cada grupo de idade elixido na súa asemblea e tamén do Equipo Educativo, podendo para participar neste organismo tamén convidados vinculados ou non a Altair. A súa función é escoller as cancións que formarán parte do agrupamento ou que se converterán en himnos. O Concello de Aedos tamén poderá propor cancións a órganos superiores para converter unha canción nun himno nacional ou MIE Altair que terán que ser admitidos polos seus órganos de goberno. Este consello será o encargado de integrar as cancións que merezcan a consideración de “cancións do agrupamento”, así como de compor cancións que recorden as grandes vivencias do grupo. Terá que reunirse polo menos trimestralmente e unha vez por campamento.

Tamén se recomenda o uso dun elemento sonoro do agrupamento para utilizar nas grandes cerimoniais, e tamén para convocar o grupo en casos moi concretos, de necesidade... Recoméndase que sexa un elemento relacionado coa natureza e as culturas locais (por exemplo, un corno, unha...) e que se pode sentir a certa distancia (ata varios quilómetros). Tamén é útil facerse con el se hai algún problema; por exemplo, o campamento está inundado e un grupo está a certa distancia.

V.5.3. O caderno de viaxe. Cada membro do grupo terá o seu propio caderno no que poderá recoller toda a información precisa relacionada coa súa pertenza a Altair, as actividades realizadas, as rutas, os campamentos... É a guía persoal de cada membro na viaxe Altair, e será unha oferta de grupo de idade tras o teu recoñecemento como altair. Non é necesario mudar de caderno despois de cada pase de idade. O caderno acompaña toda a viaxe (só se renova en caso de quedar sen espazo, de perda...).

V.6. cadre simbólico. Ritos

O proxecto Altair constitúese como unha viaxe permanente de coñecemento, aprendizaxe, aventura, desfrute con todos os valores de Altair.

O mundo celeste xoga un papel simbólico fundamental na viaxe, como guía e como entidade, que se concreta en Agrupamentos, IG e actividades.

V.6.1. o rito de admisión

No campamento, os ritos de admisión desenvólvense todos xuntos a primeira hora da mañá, os primeiros días do campamento (se é posíbel, o segundo).

A escenografía é a seguinte:

Todo o grupo sentarase con uniforme oficial (pano e boina, ao menos), formando, coas mans entrelazadas, un gran círculo no centro do cal se colocará un caldeiro con auga e elementos naturais (por exemplo, flores, herbas, minerais... .) das cores representativas do grupo e Altair. A persoa que coordine o agrupamento estará no centro co caldeiro. As distintas educadoras de cada grupo de idade entregarán á persoa coordinadora os distintos elementos coas cores representativas de cada grupo de idade que recollerán a auga do caldeiro das súas mans vertida pola coordinadora coa auga extraída do regato ou fonte máis próxima e con as flores da contorna máis próxima ao campamento. As persoas admitidas xa que serán chamados pola coordinadora do grupo e introducirán a cabeza no caldeiro. Nese momento, a coordinadora recitará as seguintes palabras: “Coa auga do río/fonte (nome) lavas a cara e comezas un novo día. (Nome da crianza) xa es un Altair, benvido!”. A isto responden todas as persoas dun grupo: “¡Sen ti nunca

seremos nós!”, expresión que se propón como lenda oficial, expresión de integración, sentido de pertenza, traballo en equipo e cooperación, símbolo de fraternidade. Nese momento, entregarache a pulseira por idade que o teu profesor colocará no teu pulso. A continuación, todos os membros do grupo de idade érguense e forman un gran círculo ao seu redor cos brazos enlazados que se pecha progresivamente nun abrazo coletivo á recén chegada.

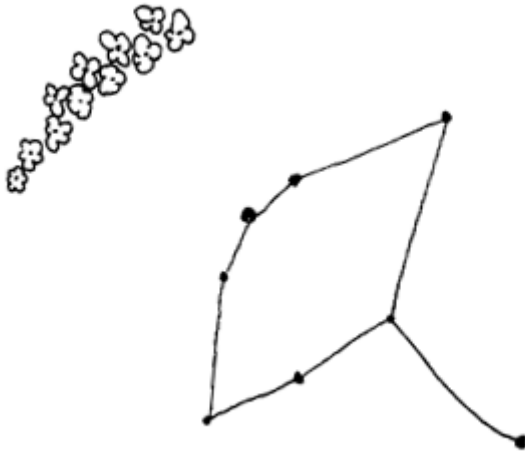
Este rito ten reminiscencias doutros rituais como a celebración do solsticio de verán en Galicia ou o bautismo cristián ou os de San Xoán, mais tamén elementos presentes noutras culturas e empregados en multitude de rituais: caldeiro, auga, flores, etc. O caldeiro é un símbolo nas culturas xermánica e celta empregado en rituais relacionados coa morte e o espertar a unha nova vida, polo que as crianzas espertan à nova vida altair. As cores que representan os distintos grupos de idade en conxunto conforman o agrupamento. No caldeiro, as cores son a representación simbólica de todos as altaíres que conforman o grupo en que se está admitindo alguén. As cores, representación simbólica de todos os membros do agrupamento, son elementos naturais que se insiren nun medio natural (neste caso representado pola auga), elemento esencial e dador de vida. O caldeiro é un círculo, que tamén representa a Altair e a fraternidade, e que ten todo o significado anteriormente descrito e fai referencia ao compromiso. A fazaña de lavar con auga da fonte máis próxima ao campamento ten que ver en Altair co noso culto e reverencia pola auga como fonte de vida e coa necesidade práctica de coñecer as fontes de auga na comunidade próxima ao campamento.

V.6.2. o rito de paso

No campamento, os ritos de paso teñen lugar conxuntamente, preferentemente na penúltima tarde do campamento. As disposicións espaciais seguirán as determinadas pola posición de cada estrela simbólica da Aguia. A escenografía que implican, a excepción das argonautas que rematan a súa etapa como altaíres (se continuaren como Argos non relizarán rito de paso), é a seguinte:

Todo o agrupamento sentarase co uniforme oficial e a simboloxía correspondente ao seu IG (ao menos, pano, boina e pulseiras) nun espazo natural ou, se o tempo non o permite,

nun espazo cuberto próximo. Diante do grupo haberá un altar formado con flores do contorno que incluírá as cores representativas de cada GI; dito altar será acondicionado pola Mesa de Paso, que é quen dirixe o rito, ocupando a posición da Estrela de Altair.

Comezará a soar a música, que poderá ser composta polo Concello de Aedos expresamente para o rito ou ben elixida pola Mesa de Paso que dará inicio ao rito.

A educadora que forma parte do MdP será o encargado de dirixir o desenvolvemento do rito. Por orde, as altaíres irán saíndo cara ao centro, onde se situará a educadora e entregaráselles a pulseira correspondente ao novo GI e unha carta individual escrita pola educadora correspondente ao GI que terán que ser ler en público e outra coroa coa que se fará o acto de coroación.

Cando todas as altaíres pasaron polo centro, terán que deitarse no chan observando o ceo mentres escoitan unha carta colectiva escrita polo MdP e lida pola educadora correspondente e a música segue soando.

Para rematar o acto, os altaíres daranse un abrazo grupal.

V.6.2.1. a mesa de paso

Formado por unha membro do equipo educativo e unha representante de pícaras, de insurras, de aventureiras, de pioneiras e outra de argonautas que não passem de GI,

elixidas na Asemblea de Grupos de Idade. É o órgano encargado de dar información e asesoramento a quen vai facer a pasaxe de grupo de idade ou que finalmente abandone o grupo por superar a idade de permanencia como altair do agrupamento. Neste contexto, abórdanse problemas vinculadas ao paso de grupo. O rito de paso, a súa simboloxía e emoción tamén se lles explica às novas que pasarán. Esta mesa será a encargada de organizar os ritos de paso no campamento de verán.

V.6.3. O voo da aguia: o paso dos argonautas

O paso dos argonautas, que ocorre unha vez que completan a última etapa do agrupamento, ten unhas características particulares. Se hai Argonautas nesta situación, na penúltima noite do campamento de verán ten lugar *O Voo da Aguia*, organizado polas educadoras de GI. Cada Argonauta que desexe realizar este rito de paso e peche de etapa recibe un rolo de corda de pita (ou material de uso similar) e un papel cun texto e algunhas preguntas das súas educadoras. Tamén deben ter unha luz (linterna ou outra) e unha navalla. A saída realízase ao redor das 18.00 horas (dependendo da luz solar, debería haber un mínimo de tres horas de luz natural). Cada Argonauta ten que facer entón un vivac individual a unha distancia prudente do campamento (non máis dun quilómetro), nun lugar tranquilo e afastado das aldeas, e prepararse para pasar a noite. Non deben falar entre eles e, se é posíbel, non con outras persoas. Os educadores deben visitar cada un destes lugares antes do anoitecer. e, revisar a construción e buscar calquera problema. O texto entregado (unha narración, unha reflexión, un texto individualizado, dependendo de cada argonauta, aínda que poida ter elementos comúns a todos...), escollido polos educadores para a ocasión, tamén conterá algunhas preguntas deseñadas por eles para fomentar reflexión, que terá que ver coa asunción de valores e compromisos propios da proposta Altair.

Ás 8 da mañá, as Argonautas que realizaram *O voo da aguia* reúnen nun lugar definido para almorzar e compartir a experiencia en conxunto, tamén coas educadoras. Para aparecer no lugar no momento oportuno, poden guiarse por diferentes referencias: luz solar, sinos... Unha vez fechado o rito, a cada argonauta que remate a etapa entrégaselle un papel cunha serie de temas e preguntas para unha posterior reflexión máis ampla, que poderán realizar durante o resto do verán, antes de incorporarse (se así o desexan)

para incorporarse ao grupo, mais nesta ocasión como membros do equipo educativo (neste caso, é recomendábel que polo menos Entre a fuga e a incorporación pasan seis meses. Estas reflexións deben estar relacionadas co seu paso polo agrupamento, a proposta de Altair, o seu compromiso social e comunitario, o seu futuro vinculado a estas cuestións...

VI. Órganos que regulan a vida de cada grupo de idade e o seu cadro Simbólico.

VI.1. o pequeno grupo

Excepto no caso das argonautas, onde o individuo e a asunción de responsabilidade e compromisos individuais emerxen con forza e o Grupo é único, o pequeno grupo é a célula central para o funcionamento dos distintos grupos de idade. Existen dous tipos de pequenos grupos: os orgánicos (pertencentes á estrutura do IG) e os funcionais (dependendo das actividades que se consideren).

Os pequenos grupos orgánicos son xerados en asemblea, dentro de cada grupo de idade, debendo funcionar de forma estábel e regular ao longo do ano. O PG darase un nome, que terá vixencia anual, podendo ser renovado por anos posteriores. O número idóneo de aras en cada pequeno grupo vai entre 4 e 6, podendo conformarse un número menor, aínda que non é recomendábel. Recoméndase un número par para facilitar o consenso e sempre con vontade de educar na integración das diferenzas e posicións minoritarias. A súa configuración é un momento especialmente transcendente no proceso educativo. O EE debe decidir se o fai por libre constitución ou por proposta del, considerando que procedemento é máis axeitado para o proceso de cohesión e integración. En principio, momento é mellor a libre elección e a EE debe buscar un equilibrio entre a capacidade integradora e a satisfacción das persoas que integran o PG. O EE tamén debe decidir sobre o modo de integración novas altaíres. En principio, e sempre que haxa un número de iguais en cada PG, debe prevalecer a disposición do PG. Contarán cunha persoa coordinadora.

O pequeno grupo é o órgano básico, xunto co Consello de Benvida, a través do cal se realiza a acollida que facilita o proceso de inclusión de novas crianzas, futuras altaíres. A través del adquirese o sentimento de pertenza a Altair e transmítese o que significa ser unha altair. É o órgano básico para a integración das altaíres, o seu vínculo e referencia máis forte. O pequeno grupo é o que recibe as novos membros cando chegan ao agrupamento, o primeiro apoio cando unha das súas membros o precisa...

O pequeno grupo funcional é creado *ad hoc*, pensado especificamente para un xogo, unha dinámica concreta, unha descuberta, un proxecto... Aquí non existe un número ideal e pode variar dependendo da necesidade concreta que animar a súa creación.

VI.2. A Asemblea: órgano para a tomada de decisións

Trátase dun espazo propositivo, organizativo e de toma de decisións que funciona no nivel do grupo de idade, e, se así o decide o EE, de toda o agrupamento. Tamén é un órgano desde o que traballar a reflexión, participación e acción, e un espazo de mediación en caso de conflitos que afecten á vida normal do grupo de idade. A asemblea é un ámbito fundamental dende o que fomentar o compromiso de cada membro do grupo de idade. Reúnese con carácter regular, trimestral e nos campamentos, podendo tamén reunirse con carácter extraordinario. Cada asemblea ten **dúas responsabilidades principais, a de coordinación e a secretaría**, que estarán ocupadas por dúas membros elixidas mediante votación secreta ao comezo do curso. En principio, estas responsabilidades serán ocupadas polas mesmas persoas durante un período mínimo de tres meses, aínda que exista a posibilidade de revogar cada unha delas en calquera momento, sexa por decisión das persoas elixidas sexa por parte do conxunto do grupo de idade en asemblea convocada para iso (a decisión terá que tomarse por consenso, sempre que posíbel). Só poderán ocupar estas responsabilidades aquelas crianzas xa admitidas no grupo de idade.

A coordinadora terá a función de recoller os temas que serán tratados na asemblea, segundo as solicitudes do resto do grupo de idade ou as necesidades que ela mesma perciba, e elaborar a orde do día de acordo coa secretaria, moderar, organizar turnos de

palabra... Corresponde á secretaria a función de colaborar co coordinador na organización da orde do día e recoller por escrito os acordos tomados no transcurso da asemblea.

A asemblea comezará coa coordinadora enunciando “Comeza a asemblea + nome do grupo de idade”, ao mesmo tempo que se abre co xesto de separar as mans (como se abrisen simbolicamente un libro ou o comezo dunha narración oral) até que queden abertas e estendidas para o resto, xesto que repetirá o resto do grupo de idade. A asemblea rematará coa persoa coordinadora indicando “Finaliza a asemblea + nome do grupo de idade”. Todas as persoas estarán sentadas en círculo, vedo as caras do resto.

Son decisións asemblearias: determinación, planificación, seguimento e avaliación de actividades e proxectos, propostas, queixas, comentarios, elección de cargos de GI, formación e elección dos pequenos grupos funcionais, determinación de normas, regulamentos, etc.

Todo o que as membros acordaren abordar, é dicir, as ordes de cada Asemblea, e as conclusións extraídas ao final de cada unha delas (acta), deberá recollese no Libro de Asembleas do GI, que a Secretaria deberá levar sempre consigo.

VI.3. A Comisión de Coordinación: órgano de execución dos acordos da asemblea

Formado polas educadoras atribuídas ao GI, con voz mais sen voto, e pola coordinadora de cada pequeno grupo do grupo de idade, podendo tamén formar parte da comisión até o 50% do total de coordinadorea. Esta comisión encárgase da coordinación operativa nos períodos interassemblearios e da execución das decisións tomadas en asemblea.

VI.3.1. órgano avaliador

Este órgano pode ter diferentes denominacións dependendo da entidade nacional. No que respecta ás actividades habituais do grupo, realizarase unha **avaliación quincenal**, aínda que existe a posibilidade de facela cando a Comisión de Coordinación o considerar necesario (atendendo as solicitudes do resto do grupo de idade). **No caso dos campamentos, terá que avaliarse diariamente**, á hora previa á cea.

VI.4. Regulamentos e normas do grupo de idade

Cada grupo de idade elaborará/revisará as súas normas ao comezo das actividades anuais. Este corpus normativo irase conformando ao longo dos anos e será revisado polo menos trimestralmente. Será grazas saúdo. Na Carta Constitucional da Altair recóllese a importancia do compromiso, da autorreflexividade e da autoresponsabilidade. Por iso son os propios grupos de idade os que elaboran as súas normas e compromisos internos, que se comprometen solemnemente a cumprir. As normas recóllense, ademais doutros soportes, en formato de rolo, estilo pergamiño, visíbel no lugar de encontro GI, de xeito que este elemento recolle tamén a **memoria** do grupo de idade e da súa evolución, dotándose de normas comúns.

As asembleas son un espazo aberto para redactar normativas internas e revisar as existentes. Así, os artigos poden ser anulados e modificados en asemblea, mais nunca contradindo o estipulado na Carta Constitucional, nos Estatutos e no Regulamento de Réxime Interno da asociación.

En xeral, e en termos procedimentais, todas as propostas serán formuladas e debatidas no PG (excepcionalmente, noutro tipo de grupo ad hoc) para posteriormente elevalas á consideración da Asemblea.

VI.4.1. As responsabilidades no grupo de idade

Ademais da **coordinación** e **secretaría** vinculada ao funcionamento da **assemblea**, cada grupo de idade ten outras responsabilidades, que inciden na asunción da autonomía persoal e da responsabilidade individual e grupal, principios básicos da proposta de Altair. A elección das persoas que ocupen estas responsabilidades deberá realizarse en asemblea a comezos do ano altair e con duración, polo menos, trimestral, podendo ser revogadas coas condicións xa recollidas na alínea da asemblea. Cada membro do GI poderá auto-proorse ou propor outra persoa para a responsabilidade que considerar. A coordinación terá a tarefa de procurar que as designacións se realicen por consenso. Estas responsabilidades son:

- Representante no Consello do Agrupamento.

A coordinadora/voceira é o representante da GI no Consello de Agrupamento, órgano definido na alínea correspondente.

- **Aedo.** É a representante da GI no Concello de Bardos/Aedos, órgano definido na alínea correspondente. Ademais, pode recoller as súas cancións nun cancionero propio do grupo de idade, que non teñen por que ser recoñecidas no nivel de agrupamento.

- **Cronista.** É a persoa encargada de recoller a historia do grupo de idade (as grandes lembranzas das saídas, as vivencias dos campamentos...). A elaboración deste relato pode ser en formato mapa, libro, álbum de fotos, power point ou similares, vídeo, etc... Dependendo do número de persoas que formen parte do IG, e porque é unha función que pode precisar de axuda, pode ir acompañada doutras responsabilidades relacionadas como **Fotógrafa** ou **Documentalista**.

- **Responsábel de Recursos (material e tesourería).** A persoa responsábel do material de cada grupo de idade será a encargada de realizar un inventario de todos os elementos cos que conta o IG. Tamén terá que coordinar a súa organización e coidado tanto no lugar de reunión como nas saídas e campamentos. Será quen lle propoña á tesoureira a compra do material que necesite o GI; ou ao equipo educativo, no caso de que o IG non tiver fondos suficientes. Encárgase de levar as contas GI, así como de cobrar as cotas (aprobadas polo Concello ou Agrupamento). Tamén coordina as compras de material, medicamentos, etc., o IG que necesite.

- **Enfermeira.** A función principal da enfermeira é organizar o botiquín do IG e solicitar á Responsábel de Recursos a compra de medicamentos, cando sexa necesario. Recoméndase ter unha formación básica en primeiros auxilios que o Agrupamento debe proporcionar ou facilitar.

Do punto de vista da dinámica do PG e GI no desenvolvemento e coidados socioafectivos, temos tres figuras chave:

A Memoria, cuxa función será garantir que non se perda a memoria dos pequenos grupos, grupos de idade, agrupamentos, entidades nacionais, etc. que constitúen a memoria da Altair, articulando accións para a súa conservación, custodia e difusión. É quen garda e informa sobre a lei, as normas, as decisións adoptadas que impliquen a aplicación de criterios para a vida do PG e da GI. A Memoria bebe, entre outras, das fontes elaboradas pola cronista, secretaria, fotógrafa e documentalista. Isto significa que

a memoria organiza, recolle e conserva, non produce, mais recompila e arquiva e esixe a produción desta documentación. É a persoa que rexistra a vida do grupo, incluíndo os compromisos e obxectivos adquiridos.

A Empatía: a persoa que se ocupa da satisfacción e do benestar de todos os membros do Grupo. Fai parte do Consello da Estrela

A Envolvedora: a persoa que traballa para que todas as persoas se impliquen na vida do Grupo e coida da súa integración. Decide o obxecto ou idea ou símbolo que entregará á nova persoa para facilitar a súa integración. Forma parte do Consello de Benvida.

VI. Órganos que regulan a vida do agrupamento e o seu Cadro Simbólico

VI.5.1. O Consello do Agrupamento/ O Consello do Grupo de Idade

Este consello estará formado por un representante de cada grupo de idade, por norma a úa coordinadora (escóllense na asemblea de cada grupo de idade) e outro do equipo educativo. É un espazo organizativo, proposicional e de decisión que funciona no nivel do agrupamento. Reúnese cunha periodicidade mínima **trimestral** (no inicio de cada trimestre), e tamén no comezo de cada **campamento**. A súa función principal é elaborar as normas comúns de convivencia que rexen a vida do grupo tanto nas actividades habituais como nos campamentos.

Os seus membros terán unha función representativa do grupo de idade neste órgano, en principio durante todo o ano altair ou, cando menos, con periodicidade trimestral. Dentro do Consello de Agrupamento terán dúas funcións principais: a coordinación e a secretaría, coas mesmas funcións que na Asemblea de grupos de idade e as mesmas condicións para a súa revogación. Os acordos tomados recolleranse en rolo tipo pergamiño, podendo tamén ser anulados e modificados en Asemblea de Agrupamento.

A Memoria GI poderá ser invitada a participar na CA ou no CGI, cando o considerar algún membro destes órganos.

O Consello de Agrupamento tamén é un espazo de mediación nos grandes conflitos que afectan á vida do agrupamento no seu conxunto (os que afecten ao plan de grupos de idade resolveranse preferentemente na Asemblea de GI).

VI.5.2. O Consello de Benvida

O Concello de Benvida é un órgano de acollida para o GI que está formado polas diferentes figuras Envolvedoras que conforman cada GI (unha por PG, escollida nunha reunión do PG por un período de polo menos un trimestre). O principal obxectivo deste organismo é a integración das novas crianzas nas dinámicas de traballo do GI, do agrupamento e de Altair. Este consello, pois, traballa para que as crianzas recién chegadas se sintan integradas e acollidas no PG, no GI e tamén no conxunto do grupo, e para que comecen a descubrir e incorporar as cuestións básicas que definen o ser Altair. Búscase así a asunción de dinámicas e a consecución do sentido de pertenza nas distintas escalas: no grupo pequeno, no grupo de idade, no agrupamento e en Altair. Por tanto, é un órgano fundamental para a aceptación das normas do grupo (leis e comportamentos) e para comezar a establecer o sentimento de pertenza.

O sentimento de pertenza a Altair pode concretizarse a través das diferentes escalas (PG, GI, agrupamento...), mais é fundamental para o desenvolvemento do proxecto. O sentimento de pertenza a Altair fai que o proxecto se entenda como unha intercomunidade e como unha comunidade interlocal e internacional, en que o sentido de fraternidade, de proxecto común debe florecer. Isto implica entender que hai outr@s e que outr@s son interlocutoras e compañeiras. Compartir o proxecto común fai que o contacto, o intercambio e a acción flúan. O sentimento de pertenza é fundamental para o conforto das persoas e para o pleno desenvolvemento da súa persoa.

O proceso de benvida, que supón a constitución do Consello de Benvida, comeza no momento en que chega unha nova persoa ao grupo e remata co rito de admisión. Este acto solemne supón a integración formal da crianza xa recoñecida como Altair, e sempre ten lugar durante un campamento.

A primeira fase da benvida desenvólvese no cadro do grupo de idade, e máis concretamente do pequeno grupo orgánico. Este PG é o primeiro espazo de acollida para as crianzas que chegan; encargado de acoller, presentar, escoitar...

Cada GI deberá ter previsto en todo momento en que PG se integrarán as posíbeis novas incorporacións, atendendo conxuntamente as necesidades de cada PG e da GI. Así, cando chega un nova crianza ao agrupamento, esta vai co seu PG, iniciando así o proceso de benvida. No caso dunha actividade regular, esta debe ser o primeiro a ser feito no día; por exemplo, se a actividade se desenvolve entre as 11.00 e as 14.00 horas, de 11.00 a 11.15 horas é recomendábel abrir este espazo de presentación e recepción. Coincide coa primeira fase da actividade habitual, que xeralmente consiste nun traballo en pequeno grupo.

Se a nova crianza chega por primeira vez ao agrupamento no transcurso dun campamento, este primeiro espazo de acollida abrírase o antes posíbel durante o primeiro día.

Despois, chega o turno do Consello da Benvida, órgano convocado pola coordinadora do GI tamén o primeiro día da actividade. Continuando co exemplo da actividade habitual, este Consello integrado polas distintas Envolvedoras reúnese coa nova crianza aproximadamente entre as 12.45 e as 13.00 horas, ou as 13.00 e as 13.15 horas; é dicir, adiantada a actividade, mais con marxe antes da súa finalización.

Xa que é o primeiro día, trátase dun espazo pensado principalmente para acoller persoas, mais tamén serve para que os recién chegados coñezan algunhas cuestións básicas sobre a vida do grupo e o funcionamento de Altair; por exemplo, o que significa ser Pícara, Insurra, Aventureira, Pioneira ou Argonauta, etc. Aos poucos íranse informando a crianza dos requisitos necesarios para a súa admisión como Altair, que se desenvolverá no cadro xeral do primeiro campamento ao que asista a crianza. Os requisitos para a admisión dunha nova crianza como Altair son os seguintes: ter sido convocado un Consello de Benvida ao seu nome, a crianza debe adquirir compromisos en relación coa asistencia habitual á actividade, debe asistir a unho agrupamento e debe confirmar perante o Consello de Benvida o seu interese en unirse a Altair.

Nos Consellos de Benvida, a crianza candidata a altair debe comunicar ao GI o seu desexo de formar parte do grupo. En Pioneiras e Argonautas, a crianza tamén terá que informar o que espera do seu paso no grupo e tamén o que considera que pode achegar (unha calidade, habilidade, coñecemento, unha suxestión, unha dúbida...). É característico deste proceso entregar aas crianzas recién chegados obsequios elaborados entre todos os membros do GI. No seu primeiro campamento, a crianza tamén doará un obxecto ao GI, como saúdo e vontade integradora.

No proceso de benvida a Memoria debe ter un papel relevante, tanto no nivel de PG como de IG. A memoria enténdese no proceso de Benvida como un elemento central de cohesión e de aprendizaxe de formas de estar no grupo de idade. É importante transmitir a importancia da memoria, da integración da nosa historia e das nosas aprendizaxes. Isto pódese facer, por exemplo, mostrando un elemento como o disco, narrando historias e anécdotas, cancións... É importante que se faga da forma máis integradora, e que haxa espazo para que a crianza recién chegada participe da construción da memoria do grupo de idade de cara á súa integración efectiva.

Mentres a persoa non sexa admitida poderá participar na actividade habitual do grupo e tamén nos campamentos, mais non terá a consideración de altair. O Consello de Benvida remata co rito de admisión da crianza, despois do cal se converte nunha altair de pleno dereito. Non se establecece unha duración determinada: hai crianzas que poden necesitar máis tempo e outras menos. En todo caso, a admisión dun fillo no grupo de idade será asunto que se decidirá na Asemblea do grupo de idade, e que a Coordinadora comunicará posteriormente ao Consello do Agrupamento de cara á realización o rito de admisión conxunto, se houber novos membros noutros GIs.

VI.5.3. O Consello / A Asemblea da Estrela/do agrupamento/Grupo de idade/Pequeno Grupo.

O conflito é un feito social ineludíbel e necesariamente presente e, polo tanto, é fundamental assimilar o que significa resolver os conflitos nas crianzas a través do

diálogo, a convivencia e o fomento da empatía. Con isto establécese un espazo grupal e un espazo individual.

Moitos conflitos son puntuais ou de baixa intensidade e poden ser resoltos polas propias actoras, polas educadoras ou polas figuras GI máis relevantes: Empatía e Envolvemento. Mais, se un conflito é máis grave e prolongado no tempo, debe pasar a ser considerado grupalmente.

A CE é o órgano de agrupamento dedicado á resolución de conflitos. Denomínase Consello da Estrela pola simboloxía transversal das constelacións e pola súa importancia na asociación Altair Galiza mais pódese mudar se outro agrupamento considera outro elemento como transversal na simboloxía. Por exemplo: o consello da Árbore.

Neste espazo de resolución de conflitos é fundamental a existencia dun elemento material que se corresponda coa denominación dada ao Consello. Neste caso, conforme o Consello da Estrela, debería haber unha estrela para cada grupo de idade que poida ser utilizada no desenvolvemento da resolución de conflitos.

O Consello [da estrela] convócase cando hai un conflito na vida do Agrupamento/GI/PG e convócase pola pronuncia do nome do espazo. Pode ser convocado por calquera membro do Consello. Cando sexa convocado, calquera actividade que se estea a desenvolver queda automaticamente paralizada para a resolución do conflito de que se trate. Se as resolucións do CE non foren satisfactorias para algunha das partes implicadas, esta poderá solicitar a convocatoria da Asemblea de Estrela. A CE tamén poderá, preferentemente por consenso ou, se non, por maioría, convocar esa Asemblea.

Neste caso, haberá unha crianza que dirixa, dándolle a vez para falar e buscando a orde no diálogo, permitindo que as persoas implicadas no conflito mostren a súa preocupación e visión do problema e, posteriormente, en grupo, intenten encontrar unha solución. Cando, na Asemblea ou no Consello, @s consideren que o conflito está resolto, a dirixente extinguirá a AE ou o CE e retomaranse as actividades que se estaban a realizar.

O disposición da AE ou do CE será circular e colocarase unha estrela no centro (de novo, pola simboloxía da asociación, *pola estrela que nos une aquí*). Sempre respectando as

formas de falar e en orde, @s altaíres deben expor os seus argumentos e escoitarse. As educadoras terán un papel mediador, incentivando a participación de todas as partes implicadas e non implicadas.

Un obxecto voluminoso en forma de estrela da cor que representa o grupo de idade debe ser colocado no medio do círculo ou mesmo pasalo de man en man pol@s participantes (só poden falar cando o teñen entre as mans). Isto pode contribuír a respectar o momento de falar nos momentos de inqueda na resolución de conflitos. O inicio e o fin poden ser a entrega e a devolución da Estrela.

Propóñense as seguintes voces para invocar o Consello da Estrela:

Pícaras: "Beta Aquilae".

Insurras: "Eta Aquilae"

Aventureiras: "Theta Aquilae"

Pioneiras: "Delta Aquilae"

Argonautas: "Gamma Aquilae".

Agrupamento: "Altair Aquilae"

Por exemplo, no caso das Pícaras, a voz para invocar o Consello da Estrela será "Consello de Beta". Terás que debuxar unha estrela coa cor correspondente a cada grupo de idade.

Polas súas características, o CE no PG é asemblearía e está formada por todos os seus membros.

VI.5.3.1. Mediación: resolución de conflitos que afectan ao grupo.

A mediación é a intervención dun terceiro neutral nun conflito, co obxectivo de axudar as partes a resolver os seus problemas nun ambiente seguro. A mediadora mellora o proceso de comunicación axudando as partes a definir claramente o seu problema, comprender os intereses de cada unha e a xerar opcións para resolver a disputa. A mediadora non impón unha solución ao problema, e son as partes as que sempre

conservan a responsabilidade de tomar as súas propias decisións. A finalidade e obxectivo deste espazo é ofrecer ás partes implicadas no conflito novas vías de diálogo e entendemento e o papel da mediadora nunca será conciliador, senn activo. A mediación realizarase fóra da actividade.

Cando o conflito non se poida resolver tras a convocatoria dun ou varios Consellos da Estrela, débese recorrer ao método da mediación, é dicir, ao diálogo presencial só coas actoras do conflito. Durante a mediación, as actoras discuten o conflito e defenden a súa posición. O O CE designará unha membro mediadora do Grupo (sexa para o CE do Grupo, do GI ou do PG) que tentará moderar a conversa, de forma obxectiva e imparcial, expondo os argumentos, sen ningunha intervención moral e tentando facer emerxer propostas de resolución de conflitos. O único obxectivo da mediación é que as actoras cheguen a un acordo, sexa cal sexa. A mediadora debe concordar con el.

VII. Outros elementos específicos de carácter educativo que traballen a nivel de agrupamento

VII.1. Os coidados e coñecementos cotiáns

Altair recoñece as colectividades humanas como redes de persoas que dependen unhas das outras e se necesitan para desenvolver as súas vidas e satisfacer as súas necesidades vitais. Isto tamén se aplica o agrupamentos, grupos de idade e pequenos grupos, polo que as tarefas de coidado forman parte do conxunto de habilidades indispensábeis que unha altair debe adquirir. Unha Altair debe saber, por exemplo, cociñar, servir comida, lavar a louza, limpar, organizar unha compra, administrar recursos, lavar a roupa, montar unha tenda de campaña, unha cama,... Así, dende o grupo de Pícaras até ao de Argonautas, na actividade regular e nos campamentos, as altaíres deberán encargarse destas tarefas, gañando maior autonomía para o seu desempeño en función do seu desenvolvemento. Ademais, trátase de tarefas que non se realizan como unha simple obrigación, senón que se valoran como un elemento fundamental que nos permite desenvolver outro tipo de actividades esenciais.

Os saberes tradicionais e cotiáns son obxecto de especial atención dentro da vida de Altair e son apreñados, integrados e practicados na vida cotiá e no funcionamento de cada grupo de idade. Nestes saberes pódense incluír multitude de coñecementos tradicionais de cada cultura ou comunidade que son prácticos para a vida en Altair mais tamén para que gañen autonomía e así poidan afrontar a vida fóra do cadro do MEIA: aprender a cociñar; saber limpar e manter espazos e obxectos en condicións hixiénicas; a hixiene persoal, que vai desde o cepillado dos dentes até saber lavar a roupa, a costura, que pode ser útil para reparar roupa ou mesmo tendas de campaña, facer produtos de hixiene (xabóns) para a hixiene persoal ou obxectos como utensilios de cociña; a elaboración de conservas que se poidan empregar nas distintas sobrevivencias; ou mesmo aprender a facer nós ou utilizar diferentes tipos de ferramentas, como un machado para cortar a madeira que necesitaremos para o lume, entre outras moitas. Polo tanto, estes saberes cotiáns constitúen coñecementos que deben ser integrados e aplicados en campamentos e proxectos. Neste sentido, o método de cada grupo de idade desenvolverá a forma en que estes coñecementos cotiáns poden desenvolverse no traballo por grupo de idade.

Debe prestarse especial atención á sabedoría popular: o coñecemento comunitario, identificado como o conxunto de coñecementos populares que as distintas comunidades nas que se insiren os agrupamentos de Altair é un valor a reforzar dentro dos diferentes GI de acordo coas súas capacidades e necesidades. Este tipo de coñecemento supón un valioso activo por misturar a memoria, a tradición ou o apreio do cotiáns das nosas vidas, propósito que Altair alberga no seu conxunto e que en xeral facilitan unha vida mellor. Ademais, este tipo de aprendizaxes debe tomar novos camiños que permitan que às altaíres manteñan un diálogo interxeracional, especialmente coas persoas máis vellas, que deben gozar dunha consideración, coidado e interese especiais pola nosa parte, como fontes de coñecemento/experiencias vitais e de dignidade.

VII.2. A alimentación, o libro de receitas e os ritos

A alimentación e todo o que supón é un dos aspectos fundamentais no desenvolvemento da proposta pedagóxica de Altair. Como se indicava anteriormente, é importante dedicarlle tempo aos saberes cotiáns, comezando pola cociña, e valoralos

como se merecen. Por iso, no caso dos alimentos, debe haber momentos específicos do día para eles. O concepto de autonomía alimentaria, moi ligado ao desenvolvemento da horta do agrupamento, é central para a Altair. Neste sentido, hai que prestar sempre atención a todas as dietas (veganas, vexetarianas, omnívoras, etc.) que poidan existir. Isto debe ser garantido polo equipo educativo en todos os agrupamentos de Altair. No caso da cociña, débense preparar alimentos gustosos, adquiridos na contorna máis inmediata e sendo de tempada e producidos in situ ou nas proximidades, con moita dedicación á súa elaboración.

Algunhas destas ideas materialízanse, dende o punto de vista do método, na elaboración dun **libro de receitas** por cada agrupamento. Nos campamentos, cada equipo de cociña terá que anotar o proceso de elaboración daqueles pratos que, por unha ou outra razón, merecen ser incluídos no libro.

No que respecta às comidas, debe existir un procedemento para que todas as persoas comecen ao mesmo tempo e poñan en valor o traballo realizado na cociña. Como exemplo, un trámite practicamente realizado dende os inicios de Altair, que existe e se aplica en todos os grupos da Galiza. Neste caso, unha vez que as persoas son servidas e sentadas en círculo, comeza o procedemento consistente cun rito. Neste rito, unha persoa do equipo de cociña, en ton elevado, di unhas palabras ás que o resto do grupo responde berrando:

- Teño fame!
- Eu tamén!
- Que aproveite!
- Igualmente!
- Todos: Grazas! Comer[3][4] !

O que se describiu anteriormente é un rito que responde á nosa propia tradición. É algo que Altair Galiza leva facendo practicamente desde os principios e que funciona como un procedemento para que todos comecen a comer ao mesmo tempo.

Este procedemento pódese adaptar ás particularidades culturais, lingüísticas ou doutra índole de cada agrupamento ou entidade nacional.

No caso do almorzo, considérase a seguinte excepción: pódese comezar a tomar leite (ou bebida quente equivalente) desde o momento en que é servido.

Unha vez rematado o grupo, se houber comida suficiente para repetir, o que se recomenda, o equipo de cociña será o encargado de repartilo entre todas as persoas interesadas, por pequenas que sexan as racións.

VII.3. Saúde física e mental. o coidado

A alimentación, a hixiene e a saúde, física e psíquica, deben ser obxecto de especial coidado. Os métodos sectoriais, por agrupamento, recollen os aspectos fundamentais do traballo pedagóxico en relación con ela. Nele contéplase a educación para a saúde, incluíndo o desenvolvemento da prevención e a eventual práctica de hábitos potencialmente nocivos (incluíndo alimentos socialmente moi familiares: alcohol, tabaco) e a prohibición doutros tipos de drogas.

VII.4. O cancionero do agrupamento

Cantar é unha actividade imprescindible na proposta de Altair. Xera cohesión, anima, divirte... As cancións acompañannos nos campamentos durante os días e noites, nas rutas, nos xogos...

Cada agrupamento contará cun cancionero que será elaborado polo Consello de Bardos/Aedos.

VII.5. Campamentos

Os campamentos son en Altair un espazo privilexiado para a aprendizaxe en acción e poden ser o lugar para celebrar festas de fin de proxecto ou o lugar idóneo para a aparición dun novo proxecto vinculado a algunha ruta ou actividade integrada no

campamento. Os principais elementos da acción de Altair concéntranse nos campamentos, facendo máis presente o mundo lúdico e o xogo en particular. Hai un mínimo de catro campamentos ao ano coincidindo coas tempadas de primavera, verán, outono e inverno. O campamento de menor duración é o de outono (unha fin de semana) e o máis longo é o de verán (até dúas semanas) mais a súa duración pode variar conforme a cada espazo xeocultural. Algunhas normas de convivencia nos campamentos poden ser decididas en Consello de Agrupamento.

Nos campamentos de Altair haberá **fogueira** sempre que sexa posíbel. Os campamentos realízanse cumprindo os requisitos normativos que hai que ter en conta. A actividade desenvólvese fundamentalmente por grupos de idade, aínda que tamén existen espazos (como as comidas) e algunha actividade na que pode participar o conxunto do grupo. Nos campamentos realízanse paseos, xogos maiores e vixilias nocturnas. Ademais, os campamentos contan con espazos para traballar proxectos por grupos de idade e para a realización dos ritos propios do campamento: admisión e paso.

Á última hora, pola noite, cando todos as altaíres están nas tendas de campaña, ten lugar unha **reunión do equipo educativo** que, tras un momento para comentar as anécdotas do día, pode comezar co balance da xornada os eventuais casos a tratar. Tómanse as decisións sobre cada caso e impártense responsabilidades para o día seguinte, tendo en conta o descrito no programa escrito do campamento que se elaborou semanas antes. Nas reunións tratarase de atender os asuntos fundamentais, incidindo nelas e evitando outras cuestións que poidan facer que a reunión se prolongue máis do necesario. Recoméndase que nunca teña unha duración superior a dúas horas e que a persoa coordinadora garanta polo menos 6 horas de tempo de tenda para que os educadores permitan un correcto descanso do equipo que, en todo caso, poderá completarse cunha hora máis ao longo do día nos momentos nos que haxa descanso da actividade regulada. Ademais, pode haber unha reunión breve despois da cea ou noutras horas do día para tratar asuntos urxentes ou asuntos que non se trataron na reunión vespertina.

En canto á **durmida nos campamentos**, é preferíbel durmir en tendas de campaña, que poden ser de algodón xa que este é un material que illa mellor e permite máis calor no inverno e fresco no verán e porque ofrece unha maior resistencia ao vento (son menos

ruidosas), e cóntase sempre hai un espazo de apoio (refuxio). Ás Altaíres, para o seu correcto descanso, deberá garantirse en todo caso 8 horas de tenda e o horario de acordar pivotará arredor destas 8 horas. No campamento de verán ou durante as longas vacacións (que debe tender a ser conxunto, dadas as súas características de ritos e final do ano Altair) adoita practicarse o vivac durante as expedicións fóra do campamento base. Nestas saídas, que poden durar até catro días, segundo o grupo de idade, constrúense refuxios temporais improvisados con materiais naturais diversos. Tamén é posíbel pernoctar nestes días en calquera zona cuberta que poida utilizarse como refuxio. Nos campamentos de verán haberá un Día das Familias, de convivencia e celebración colectiva, que terá lugar un sábado ou domingo ou festivo arredor da metade do campamento.

O equipo educativo deberá ter localizado os lugares máis próximos ao campamento de atención sanitaria e contar coas debidas autorizacións sanitarias para cada altair e de ocupación do espazo, se for o caso.

O equipo educativo disporá dun teléfono (ou algún sistema de contacto) para ser contactada polas familias en todo momento, mais só en casos urxentes. As crianzas que dispoñan de teléfono poden levalo ao campamento, mais debe estar apagado excepto nos momentos en que se requira para calquera actividade. **Recoméndase non habilitar espazos de chamada nos campamentos.** Hai que animar as familias a non abusar da posibilidade de telefonemas, explicándolles que calquera intervención da súa parte en forma de chamada pode influír negativamente na dinámica do campamento.

Dentro da **ordenación e organización do espazo nos campamentos** de Altair, as tendas de campaña deberían estar dispostas, na medida do posíbel, de forma circular ou simulando a constelación do Aquila, ocupando, en todo caso, a fogueira, a lámpada de gas ou outro obxecto luminiscente, a posición central. do círculo ou o da estrela Altair. Salvo excepcións de motivación loxística ou pedagóxica, as tendas deberán estar ocupadas por Grupos de Idade e Pequenos Grupos se hai espazo ou é o caso.

Distínguense os seguintes espazos do campamento, construídos mediante construcións ou tendas de campaña xa existentes: cociña, despensa (en ningún caso os alimentos

poderán estar en contacto directo co chan, que deberán estar illados mediante lona, chan da tenda ou similar), espazo para comedor (preferentemente no chan en círculo), almacén, letrinas, duchas, refuxio e enfermería e espazo para reunións de equipos. Á hora de organizar estes espazos e se deben estar ou non cubertos, sempre hai que ter en conta as condicións meteorolóxicas actuais.

En canto ao **material**, debe estar organizado, disposto no almacén de forma que sexa fácil localizar os seus elementos. Ao mesmo tempo, debe ser coidada e venerada como un elemento fundamental do ben común, do que toda a xente é responsábel, ademais da persoa do equipo que vela por que esta organización e coidado se manteña durante o campamento. O espazo físico debe ocuparse con respecto polo medio e dotándoo de condicións físicas e simbólicas de habitabilidade relevantes. Tanto á ida como á volta dos campamentos, todos os altaíres colaboran na recollida, limpeza e reorganización do material no seu lugar correspondente no almacén no lugar do agrupamento, así como, na volta, na disposición das tendas de campaña para o seu secado. se se mollan e nas tarefas de avituallamento (roturas de tendas de campaña, etc.), podendo incluso o grupo reducido asumir os gastos de reparación da tenda se o deterioro se deber a un mal uso ou a falta de coidados.

VII.6. Camiñadas e Rutas

No que tocante ás rutas, poden desenvolverse por grupo de idade ou polo conxunto do grupo e deben estar integradas na actividade do campamento e na semanal. É nas rutas onde poden xurdir motivacións, como un big bang, que poden dar lugar a un novo proxecto ou circunstancias da dinámica do Grupo que demandan atención. É por iso que se recomenda polo menos unha andaina por trimestre por trimestre e grupo de idade ou do agrupamento no seu conxunto, e sempre ao menos unha en cada campamento. Ademais, o sentido pedagóxico destas camiñadas é que son onde mellor se experimentan o sentido do esforzo físico e da saúde, o coñecemento do corpo e dos seus límites, tamén o sentido de equipo e o compañeirismo, o coñecemento do entorno; mais, sobre todo, as camiñadas deben ter a función de nutrir o coñecemento e a

memoria colectivas. Por outra banda, trátase de experiencias intensas e intensivas que tamén facilitan a integración de novas altaíres e reforzan o sentimento de pertenza a través de actividades vinculadas á propia viaxe, como o canto. Nas rutas deberán cantarse os himnos propios, as cancións do grupo, do grupo de idade e tamén dos pequenos grupos, se é o caso; en definitiva, as que teñen un significado para os altaíres porque contribúen a esta integración e a reforzar ese sentimento de pertenza.

Nas rutas de agrupamento, convén ter en conta algunhas cuestións de orde e seguridade: as altaíres deberán levar a simboloxía exterior recollida no método, chaleco reflector ou elementos facilmente identificábeis por condutores cando as rutas sexan total ou parcialmente por vías transitadas por vehículos a motor ou que impliquen algún perigo para as persoas; nestes casos, as educadoras colocarán as altaíres en fila de a unha pola marxe por que os carros viñeren de fronte.

Recoméndase que as persoas con menos capacidade física do grupo itinerante se coloquen á fronte e marquen o ritmo das demais, como vía de integración e respecto mutuo, ademais de garantir unha camiñada compacta.

Recoméndase non misturar os grupos de idade a non ser que algunha situación o requirir para evitar que as altaíres perdan de vista as súas referentes e para facilitar a prevención das educadoras. Por este motivo, é conveniente que as educadoras das rotas que transcorran por estrada, por seguridade, vaian á beira do seu grupo de idade pola parte de onde proceden os vehículos, diante, no medio ou detrás, diante e detrás, ou diante se só houber unha educadora. Nos casos en que o Grupo (que só pode ocorrer con Pioneiras ou Argonautas) camiñe sen educadoras, o Grupo adaptará estas normas de seguridade.

Como no caso dos campamentos, as altaíres deben preparar as súas mochilas; ademais, é fundamental o uso de protección contra o frío, os raios ultravioleta e as viseiras, camiñar pola sombra sempre que sexa posíbel e procurar levar calzado axeitado que nunca se debe utilizar por primeira vez nesta actividade para co obxectivo de evitar lesións nos pés das altaíres. O Grupo deberá levar sempre o seu botiquín

VII.7 O local:

O local é o espazo relevante na vida do Agrupamento e dos seus Grupos. Aconséllase aspirar a que non sexa un espazo (propio, alugado ou propiedade, ou cedido) compartido para que o Grupo no seu conxunto e cada Grupo de Idade poida albergar, á súa maneira, a súa vida e traxectoria, sentirse referenciado en ela e alicerce o sentido de pertenza.

Pódese ceder o local a outras entidades que o precisaren, fundamentalmente por carecer de medios para a súa actividade, mellor de forma puntual para que non se converta nunha cesión estrutural. En calquera caso, precisamente polo sentido de comunidade de Altair, nunca se lle cobrará por ceder o local.

O local alberga o material dos Grupos e do agrupamento e a súa actividade cotián. Tamén é un espazo para as membros do agrupamento noutros momentos, fundamentalmente para os da Equipa Educativa e das Argonautas, como espazo de actividades plurais, non necesariamente vinculadas á actividade do agrupamento; e tamén espazo para actividades e proxectos a desenvolver fóra da actividade periódica semanal.

É o espazo da responsabilidade individual e colectiva. Unha localización de Grupo ou Agrupamento reflicte, en cada momento e simultaneamente, o sentido de Altair e o momento no que se atopa cada entidade que o conforma.

VIII. Natureza e contorno comunitario

Somos parte da Natureza e sempre debemos ser parte da súa sustentabilidade e plenitude. Somos seres dependentes dela e Altair sempre formará parte das boas solucións para todos os seres vivos que habitan o planeta Terra.

É fundamental que calquera intervención na natureza desde Altair se realice desde unha perspectiva respectuosa co medio ambiente e por iso, despois de realizar calquera actividade ou campamento en contacto co medio, debemos deixar o lugar, na medida do posíbel, en mellores condicións de que o encontramos. Isto pódese manifestar, por exemplo, organizando batidas para recoller residuos nunha praia ou nun campo onde se

acampe que estaban alí antes da chegada do grupo Altair. **O lugar fica mellor após o paso de Altair.**

O espazo natural é, en xeral, un espazo realmente rural, onde persoas e comunidades conviven e utilizan este espazo.

Normalmente, os campamentos de Altair teñen lugar en zonas rurais. **A convivencia coa comunidade da zona**, con posíbeis tarefas de servizo e ofrecemento para participar nas festas e seráns do campamento, segundo os Grupos de Idade e as planificacións previstas, é unha característica de alcance metodolóxico no traballo pedagóxico de Altair, unha extensión do vocación comunitarista que todo o Agrupamento debe ter no seu entorno habitual, onde ten a súa sede.

IX. A horta como síntese do proxecto Altair. Responsabilidades e servizo para o conxunto de agrupamentos

Os sentidos da horta na acción educativa e pedagóxica de Altair: Ter e traballar unha horta é probabelmente, e desde o punto de vista da Altair, unha das formas máis eficaces de comprender o mundo e de facerse decididamente ecoloxista e incorporar valores ambientalistas. E é un espazo ecosistémico desde onde entender o mundo, o mundo en si e os demais; comprender a cultura propia, os modos de vida, as formas de ocupar o territorio, os ciclos climáticos e estacionais, da noite e do día, da chuva, o sol, as estrelas, o mundo dos seres vivos; o valor do esforzo, da creatividade, da intelixencia individuais e colectivas. E compromiso, o valor supremo da Altair.

Unha horta é unha ferramenta poderosa e potenciadora; e é tan ben que só pode reforzar o propio sentido comunitario da existencia para o que pretendemos educar. Se unha horta Altair cumpre todo o seu ciclo e está dotado de todo o seu significado, ela probablemente concentra mellor que calquera outra actividade e que calquera outro espazo a razón de ser de Altair. Se un grupo pode, debe ter unha pequena parcela de terra para cultivar; poucas actividades poderán concentrar mellor os obxectivos da Carta Constitucional de Altair que a actividade da pequena horta do Agrupamento: responsabilidade, compromiso, ciclos da estación, do ano, da vida, a alimentación, a dieta, a sustentabilidade, o valor das cousas, a natureza, esforzo, dedicación... e tantas

outras ideas, valores, coñecementos, habilidades que se lles poden apor. @s pícaras que coman nun campamento a cebola que axudaron a tratar, @s aventureiras que prepararon novos surcos, argonautas que estudan mellores fórmulas para o cultivo sustentábel e biolóxico, insurras que descascan as patacas que conseguiron recoller do seu traballo de meses, pioneir@s que estudan os cultivos da zona e suxiren e traballan nun produto novo e valioso que está a ser esquecido; que, desde a horta, entenden o mundo e sustentan a súa acción de servizo e desenvolven accións para gozar e promover a soberanía alimentaria, o uso, a calidade, a seguridade, o valor dos produtos da horta. A horta presente en actividades para cado grupo de idade e na acción colectiva do agrupamento; levará a saber máis, a relacionarse máis, a incidir progresivamente nun medio ambiente máis saudábel e sustentábel.

A horta é o valor de moitas cousas non medido en termos necesariamente económicos, iso tamén. O pequeno terreo do grupo, quizais un tallón duns tomates, enriquecerá o grupo e dará un novo sentido á relación co entorno, co lugar, ao ollar sobre a tradición e a cultura a que orixinan e que producen, que vai nunha canción ou nunha festa popular. Será un manual para apreciar as relacións mercantís que ve, as ofertas que ve nun mercado. Ese terreo será sempre unha marca, concreta e ao mesmo tempo metafórica, da memoria do grupo e da aprendizaxe e viaxe nel. Todo o agrupamento que puider, teña polo menos un pouco de terra, propia ou cedida, semente e saiba aproveitar un pouco de auga para o seu traballo e consumo. Mesmo para ofrecer a quem pasa, a que nos fixo ben, a quem nos visita de lonxe.

Dimensión natural do alimento: a produción propia de alimentos é a base da soberanía alimentaria. Isto porta, nos termos en que nos movemos, sentido da cualidade do produto. Coñecer as cualidades da terra e dos seus organismos, sos seres vivos que nela habitan, as sementes, as necesidades de sol e auga, a orientación dos cultivos, os produtos que se dan mellor; a cultura, nas dúas acepcións da palabra, local.

Dimensión grupal do alimento: o Grupo e o Agrupamento traballan para dar froito. É o esforzo colectivo e a comprensión dos procesos que esta dimensión debe ter en conta; e tamén é tamén o sentido da responsabilidade compartida e o pracer de coñecer e saborear, de aprender a comer. Se o produto é o resultado do seu propio esforzo, a altair

probabelmente abrirá o seu abano de posibilidades de alimentación. A gastronomía xoga aquí un papel fundamental. A cociña (tamén coas súas doses de imaxinación e creatividade), como recurso básico para o ser humano, debe ser central nas actividades educativas e formativas. Nos campamentos, debe ser importante o coidado da preparación das comidas, a cualidade e seguranza dos alimentos, até a súa presentación, e non un simple accesorio para que o campamento funcione e outras actividades poidan ser feitas. As actividades de descuberta son tamén actividades en que poden aparecer a alimentación, o territorio, a gastronomía, a compravenda ou a troca, a cultura do lugar onde se está ou acampa. E podem aproveitar bos pretextos para esta aprendizaxe en actividade periódica: unha festa, unha camiñada...

Dimensión social e relacional da horta: a horta, pola súa propia índole, é un espazo exterior, aínda que tamén pode funcionar con sistemas de invernadoiro. Moitas veces é un espazo visíbel externamente. Deste modo, a horta proxecta unha imaxe, unha das máis potentes, do Agrupamento. Se defendermos unha sociedade de coidados, como propugnamos, entón a horta debe estar coidada, cos seus produtos coidados. É porque o noso horizonte é un mundo sustentábel e responsábel que os membros do agrupamento deben ser responsábeis e traballadores da horta. O traballo na horta ten un importante valor de educación social, emitindo mensaxes de autosuficiencia e responsabilidade, de esforzo colectivo e comunitario, de defensa e protección da natureza, de consumo responsábel e de obxectivo da soberanía alimentaria. Para as e os que ao seu lado pasaren.

A horta é, pois, un instrumento de sentido de comunidade de primeira magnitude. Para Altair, a gratitude é sempre unha marca inherente; agradecer a quen nos deixou un espazo para acampar; a quen nos instalou un sistema eléctrico, a quen compartiu connosco un día de música ou de pintura, a quen nos s acolleu na súa entidade, a quen nos dedicou regaláron unha palabra ou un sorriso amábel; dar as grazas, pedir desculpas ou mostrar cariño... Un pequeno cesto con produtos da horta pode ser un dos máis belos e significativos presentes que un Agrupamento ou un Grupo pode facer; e unha carta de presentación da propia actividade. Unha torta ou un prato de verduras, tamén; ou un libro de receitas propias.

A organización do traballo na horta: Por todos os motivos anteriormente indicados, o Agrupamento que teña unha horta debe situar o seu cultivo e coidado no centro da súa actuación. Como eixo central da aprendizaxe, cando se posúe, todos os Grupos deben sentirse comprometidos coa horta; o que significa que todos os Grupos deben facer traballos de horta. No Equipo Educativo debe haber unha educadora Responsábel da Horta (non necesariamente educadora dun Grupo concreto). A súa misión é indicar ao Equipo Educativo o traballo a realizar e, de acordo con ela, programalo; coordinar e facer un seguimento de todas as actuacións que alí se levarán a cabo; facer propostas de actividades e avaliar e aprobar, se é o caso, propostas de actividades ou de obtención de recursos que lle cheguen dos distintos Grupos (actividades e xestión que non o obriga ela a estar presente naqueles nin xestionar a súa adquisición), mantendo informada o Equipo Educativo periodicamente. Así mesmo, é responsábel pola custodia do material colectivo de uso na horta, cuxo bo uso e conservación é responsabilidade do grupo ou colectivo que o utilizar. Esta persoa debe ter ou procurar coñecementos suficientes de horticultura, que lle permitan garantir cultivos de cualidade e continuidade nas mellores condicións da horta; e procesos de aprendizaxe.

Todos os produtos saídos da horta pertencen ao Agrupamento e o seu uso é determinado polo Equipo Educativo, sempre escoitando a Responsábel de Horta; non serán de uso ou consumo individual de ninguén, salvo que así o decida o Equipo Educativo. A propiedade colectiva dos produtos non exclúe o Equipo Educativo de tomar decisións sobre o destino dos produtos. En todo o proceso de traballo e aproveitamento da horta, os membros dos Grupos de Idade ou as súas coordinadoras deberán ser consultadas nas decisións xerais e relevantes da súa xestión; e debe buscarse a entendemento e consenso antes de o Equipo Educativo tomar decisións. O Equipo Educativo destinará cada ano un orzamento para traballos hortícolas, que será xestionado pola Responsábel de Horta e executados pola/s persoa/s designada/s polo Equipo Educativo. Este orzamento poderá ser diminuído ou incrementado en función da actividade hortícola do Agrupamento e das eventuais achegas que os Grupos e colectivos do Agrupamento fagan ou teñan que facer para desenvolver as súas actividades na horta.

A Responsábel da Horta buscará contar con persoas que asesoren sobre os traballos na horta e terá que dedicar atención ao traballo e ao estudo da horta. Este coñecemento da Responsábel de Horta non ten por que estenderse ao ámbito gastronómico; é conveniente que alguén do Equipo si os posúa para poder propoer e promover actividades e formación neste sentido. O labor dos Grupos é desenvolver e executar as actuacións que asumen a partir da planificación realizada e coordinada pola Responsábel de Horta e o Equipo Educativo. A horta exige traballos e coidados para os que o período habitual de actividades do Grupo non é suficiente. A Responsábel de Xardín, en función das dispoñibilidades de cada Grupo, elaborará un plan de traballo, polo menos trimestral, para cada Grupo de Idade ou colectivo pertencente ao Agrupamento, que garanta o correcto e rendíbel funcionamento da horta, que será aprobado polo Equipo Educativo, previa consulta, plenaria ou a través das representantes, de cada Grupo de Idade. O plan deberá incluír o traballo preciso para o bo funcionamento da horta nos termos elaborados polo Equipo Educativo que, en todo caso, deberá ser de produción de produtos de tempada nos termos que sexan comúns á actividade agrícola do seu contorno e fixados previamente polo Equipo Educativo, a partir da proposta da Responsábel da Horta. A actividade na horta por parte do Agrupamento deberá ser proporcional ás súas capacidades, incluída a superficie de cultivo prevista. O plan debe definir o modelo de xestión da horta e as tarefas atribuídas a cada Grupo ou colectivo (se desagrega por produtos, por espazos, por responsabilidades, etc., por exemplo). Este modelo de xestión deberá ser decidido polo Equipo Educativo en función dos obxectivos e necesidades educativas que o Agrupamento no seu conxunto e cada Grupo formule nas súas programacións anuais e trimestrais e deberá ser consensuado polo Responsábel da Horta. E asumido por cada grupo de idade. No caso de que non sexa posíbel manter o traballo na horta pola actuación dos distintos Grupos ou de parte deles, ben de forma equitativa e proporcional, ou pola dedicación máis intensa dun ou dalgúns deles, o Equipo Educativo debe asumir esta tarefa, ben directamente, ben a través da comunidade do Agrupamento (incluídas as familias, eventualmente). Se o Agrupamento non puider, salvo situacións puntuais ou imprevistas, sempre temporal en todo caso, manter a horta en perfecto estado de funcionamento e coidado, deberá abandonala, cedéndoa a quen o precise, se lle pertence. , ou devolvelo doándollo a quen lla cedeu,

procurando sempre o seu bo uso futuro dedicado á actividade hortícola. E deberá analizar o fracaso e tirar conclusións e ensinamentos del.

Aínda que todos os grupos participan na construción colectiva da horta, un dos elementos centrais da proposta pedagóxica de Altair, as Pioneiras teñen aquí un papel central, reflectido no seu Método Pedagóxico específico.

X. As festas como celebración

A Festa, dependendo da cultura de cada comunidade e Agrupamento, debe ocupar un papel importante como espazo de encontro e fraternidade, de cohesión intra e intercomunitaria ou grupal. As festas son oportunidades para mostrar valores, ideas, logros, proxectos, soños...

O MEI Altair celebra a súa Festa Anual na segunda fin de semana de setembro, cando a estrela Altair está no cenite das Illas de Cabo Verde (83,5º de altura á medianoite do 11 ao 12 de setembro). O 20 de agosto alcanza a súa máxima altura no hemisferio norte. Durante todo este período é claramente visíbel no hemisferio sur.

Cada organización nacional/zonal debe escoller un Día como o da súa celebración anual.

E cada Agrupamento debe definir **O Día do agrupamento**, unha xornada de convivencia para altaíres, familias e, eventualmente, outras persoas convidadas.